

- 4 PEŠTA, Jan, *Encyklopedie českých vesnic. Díl III. Západní Čechy*, Praha 2005.
- 5 Určení stárí staveb pomocí dendrochronologického datování u vybraných konstrukčních prvků zpracovává pro NPÚ, ÚOP v Plzni firma DendroLab Brno, Ing. Tomáš Kyncl.
- 6 Průzkum Strašic a jejich historického domovního fondu je jedním z dalších výstupů výzkumného cíle NPÚ Nemovité památky v ČR (99H3041140), financovaného z Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO). V roce 2021 NPÚ, ÚOP v Plzni realizoval v rámci tohoto úkolu výstavu Roubený dům na Plzeňsku, jejíž součástí bylo též vydání stejnojmenného kritického katalogu – FOUD, Karel – KAREL, Tomáš – PLEŠMÍD, Stanislav, *Roubený dům na Plzeňsku*, 2021.
- 7 Podle PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan, *Místní jména v Čechách. Díl IV. S–Ž*, Praha 1957.
- 8 Podle PELANT, Jan, *Města a městečka Západočeského kraje*, Plzeň 1984.
- 9 Podle originálních map stabilního katastru – Strašice, dostupné online: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html> [31. 05. 2023].
- 10 Podle VAJDIŠ, J. – JIŘINCOVÁ, H. – KOTÝNKOVÁ, J. – RACHNEVOVÁ, Z., *Strašice, okres Rokycany*, čp. 15.
- 11 Tamtéž, čp. 14.
- 12 Tamtéž, čp. 27.
- 13 Tamtéž, čp. 31.
- 14 Tamtéž, čp. 130.
- 15 Tamtéž, čp. 132.
- 16 Tamtéž, čp. 138.
- 17 Tamtéž, čp. 139.
- 18 Tamtéž, čp. 141.
- 19 Tamtéž, čp. 154.
- 20 Tamtéž, čp. 60.
- 21 Tamtéž, čp. 61.
- 22 Tamtéž, čp. 71.
- 23 Tamtéž, čp. 76.
- 24 Tamtéž, čp. 83.
- 25 Tamtéž, čp. 85.
- 26 Tamtéž, čp. 105.
- 27 Tamtéž, čp. 111.
- 28 Tamtéž, čp. 116.
- 29 Tamtéž, čp. 119.
- 30 Tamtéž, čp. 126.
- 31 Tamtéž.

Návrh na památkovou ochranu čerpací stanice parostrojní drážní vodárny v Horažďovicích a její případná konverze

David Tuma

Technické památky dnes představují značný podíl stavebního fondu, který bývá do jisté míry opomíjen.¹ Z tohoto důvodu Národní památkový ústav dlouhodobě usiluje o plošný průzkum technických památek a industriální architektury. Výzkum se zabývá i drážními stavbami a jejich vyhodnocením, s cílem některé reprezentanty této kategorie staveb navrhnout na prohlášení za kulturní památku.

Jeden takový objekt představuje čerpací stanice parostrojní drážní vodárny ve městě Horažďovice, která se nachází jihovýchodně od centra města.² Areál stavby vymezuje ze severu místní komunikace v Nábřežní ulici (obr. 1), z jihu řeka Otava (obr. 2), z východu zahrádkářská kolonie a ze západu ji ohraničuje průmyslový areál s administrativní budovou čp. 423 (obr. 3).

Čerpací stanice byla součástí železniční stanice Horažďovice-Babiny (od roku 1922 nesla název Babín; dnes Horažďovice předměstí).³ Budovat se začala v rámci výstavby nové železniční trati Českomoravské transversální dráhy propojující Horažďovice s Domažlicemi;⁴ ve stanici Horažďovice-Babiny se tato trať napojovala na dráhu mezi

Českými Budějovicemi a Plzní, postavenou již v roce 1868, zvanou Dráha císaře Františka Josefa. Stanice se stala důležitým provozním uzlem pro zásobování vlaků uhlím a vodou. Po výstavbě trati roku 1888 nabyl význam města Horažďovice na důležitosti. Městu tehdy přibýlo nádraží a urychleně k němu postavilo 186 metrů dlouhou odbočku z hlavní silnice.⁵ Nádraží bylo nazváno „Horažďovice město“.

Obr. 1. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, pohled od severovýchodu, zdroj: NPÚ, ÚOP v Plzni, foto: autor, 2017

Obr. 2. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, pohled od jihovýchodu, zdroj: NPÚ, ÚOP v Plzni, foto: autor, 2023

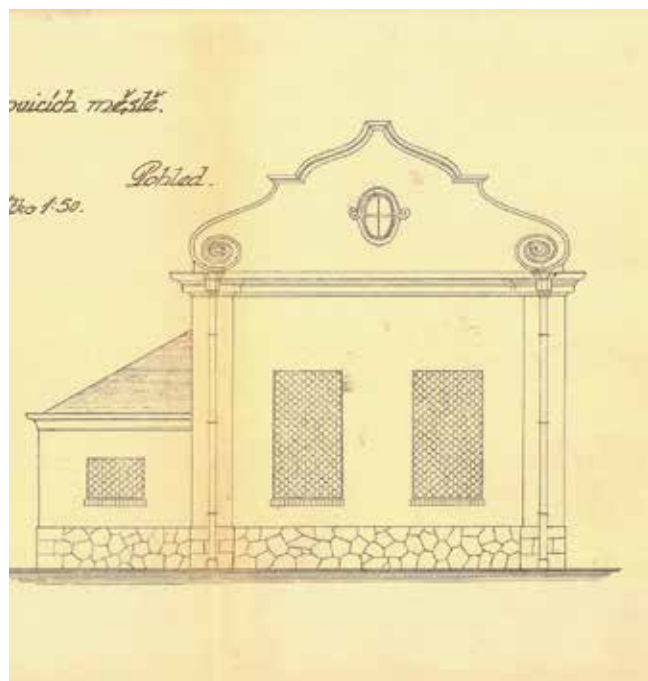
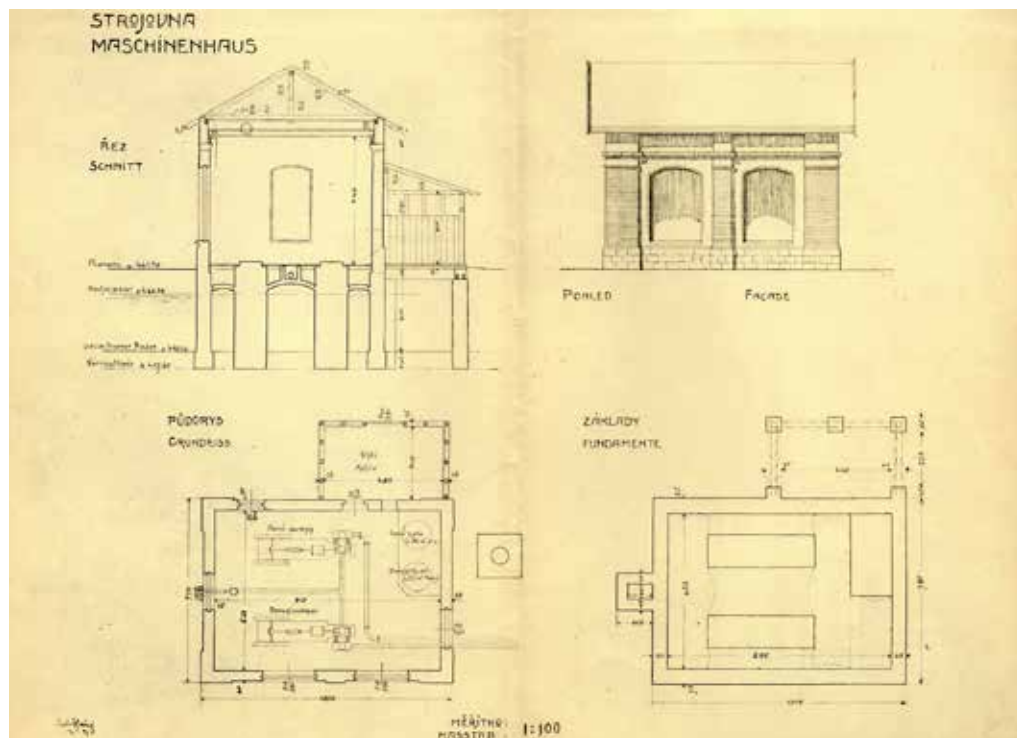
Obr. 3. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, pohled od západu, zdroj: NPÚ, ÚOP v Plzni, foto: autor, 2023

Železniční stanice Horažďovice-Babiny obsahovala výtopnu, točnu a u rybníka speciální čerpadlo pro staniční vodárnu čp. 435. Vodárnu pro tzv. zbrojení parních lokomotiv nechalo postavit rovněž c. k. železniční ředitelství státních drah, přičemž jako zdroj vody sloužil rybník Velký Babin, pronajatý od města. Dohoda o propůjčení rybníka byla uzavřena za 8 000 zlatých.⁶ Dlouhou dobu se zároveň táhl spor města s železničním ředitelstvím o to, aby se zřídil ještě další napájecí kanál ze sousedního rybníka. Městské radě šlo však více o chov ryb. Po uplynutí smlouvy odmítlo město její prodloužení a dráhy zřídily novou čerpací stanici jihovýchodně od města Horažďovice u řeky Otavy. Parní stroj zde vháněl vodu potrubím na nádraží Horažďovice-Babiny a později, s realizovanou odbočkou, i do stanice Horažďovice město.

Záměr na zřízení vodárny spadá dle původní (nerealizované) plánové dokumentace mezi léta 1887–1888 (obr. 4). Tehdy se uvažovalo o výstavbě objektu s typickou drážní architekturou, tedy se stavbou obdélného půdorysu, se sedlovou střechou a fasádami s přiznaným režným cihelným zdivem na pilastrech a se zvýšeným kamenným soklem. Stavba měla hlavní část se strojovnou a dřevěná přístavba měla sloužit jako sklad uhlí. Strojovna zahrnovala dvě parní pumpy a dva parní kotle. Celá stavba měla spočívat na zvýšených betonových pasech, přístavba pak na betonových patkách. Realizace však proběhla až podle upravené plánové dokumentace (obr. 5), která již zahrnovala stávající, pro tehdejší typizované drážní stavby netypické novobarokní volutové štíty.⁷ Objekt byl v souladu s původním záměrem vystavěn na vysokých základových pasech a při východní straně také doplněn přístavbou pro skladování uhlí. Voda se čerpala jímacím zařízením z řeky Otavy k šachtě přívodního potrubí a dále putovala do vodojemu ve stanici Horažďovice-Babiny. Patrně někdy kolem roku 1912 byla při plánování zřízení dalšího ramene vodovodu ze směru stanice Horažďovice-Babiny do stanice Horažďovice město zhotovena šachta se šoupátkem.⁸ Dokládá to projektová dokumentace pro čp. 509 z roku 1948,⁹ která žádá o povolení zřízení přípojky odbočky vodovodu státních drah ve stanici Horažďovice město. Poslední stavební úpravy parostrojní drážní vodárny

v Horažďovicích proběhly v roce 1957, kdy se dochovaly plány na zřízení přičky a stropu v čerpací budově (obr. 6 a 7).¹⁰

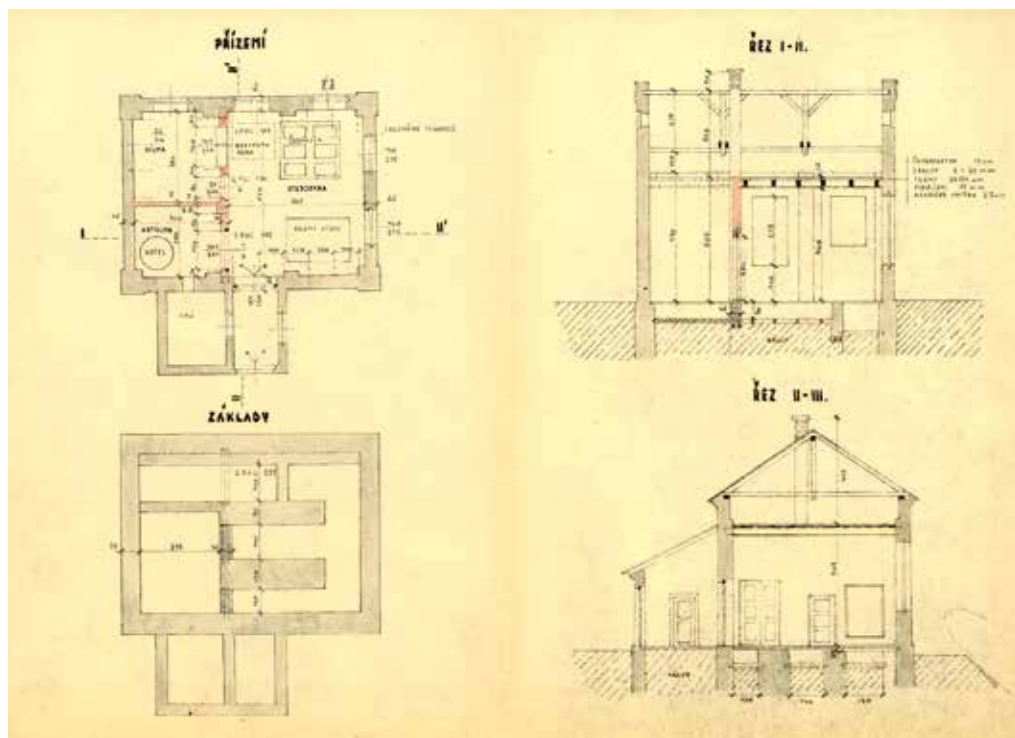
Čerpací stanice se nachází na umělé terénní vyvýšenině. Sestává z hlavního objektu se strojovnou, jež má na východní straně přístavek. U jižního průčelí stojí volně „tovární“ cihelný komín (obr. 8) a poblíž něj kruhová šachta. Budova stanice má podobu volně

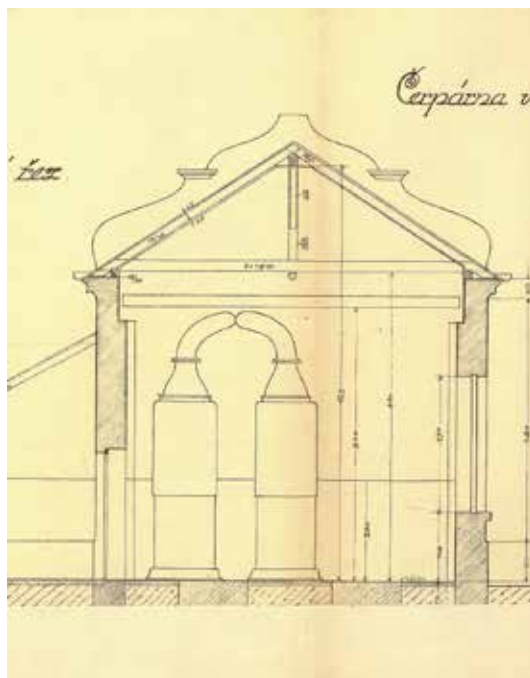
↑ Obr. 4. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, detail jímacího zařízení na břehu řeky Otavy, digitalizovaný plán, nedatováno, zdroj: archiv majitele objektu

← Obr. 5. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, pohled na štít a příčný řez objektem, nedatováno, zdroj: archiv majitele objektu

stojícího objektu obdélného půdorysu, orientovaného podélnou osou cca ve směru sever-jih. Přízemí je v celém rozsahu zděné (pálená cihla), hladce omítané. Objekt kryje sedlové zastřešení o menším sklonu, tvořené keramickými pálenými taškami bobrovkami kladenými na řídké laťování. Západní střešní rovinou prostupuje jedno neomítané komínové těleso, umístěné těsně pod hřebenem. Fasády přízemí jsou hladké, vertikálně

Obr. 6 a 7. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, strojovna – řez, půdorysy, pohled, základy, digitalizovaný nerealizovaný plán, nedatováno, zdroj: archiv majitele objektu

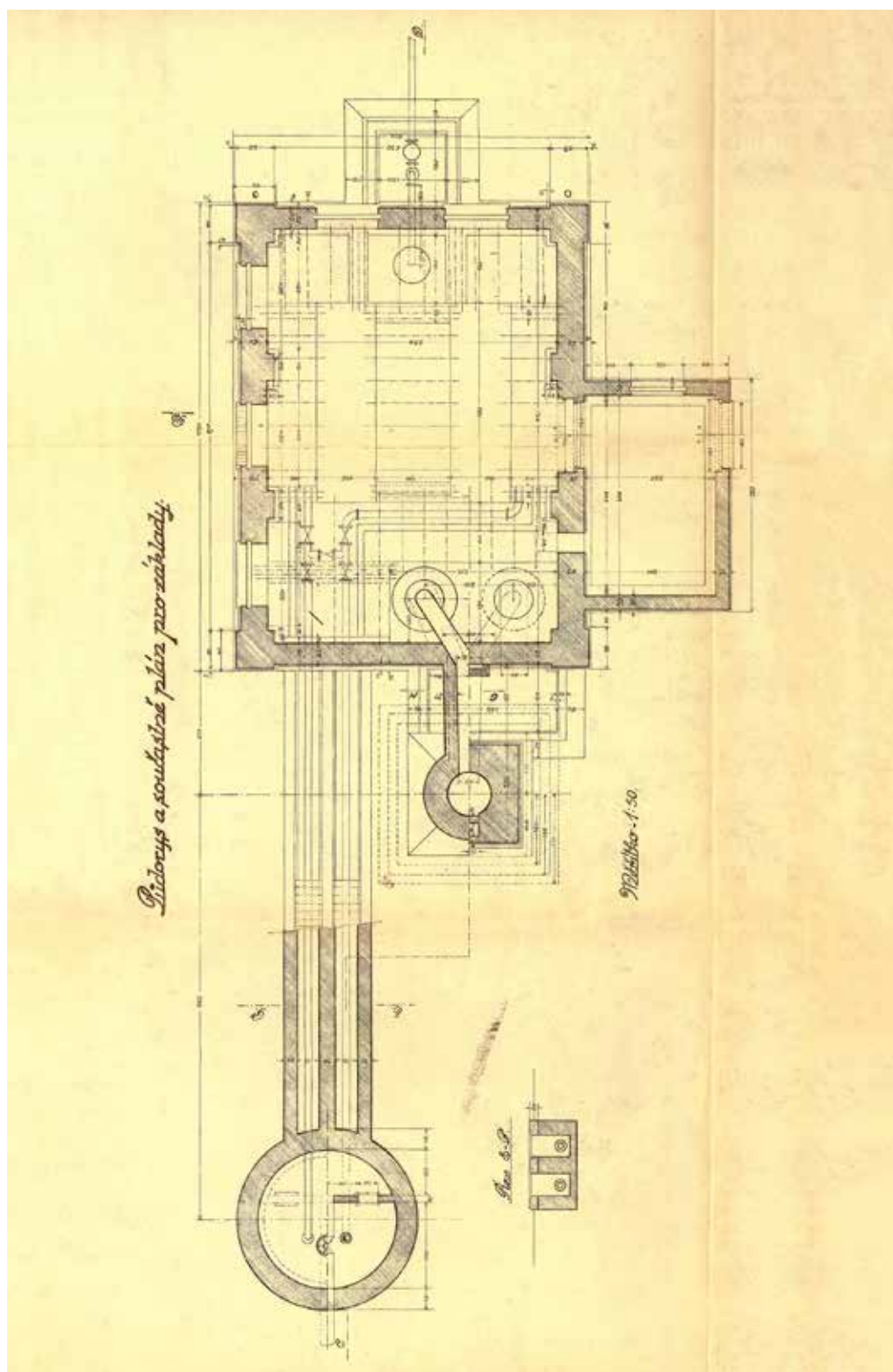

Obr. 8. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, detail komínu, pohled od jihu, zdroj: NPÚ, ÚOP v Plzni, foto: autor, 2023

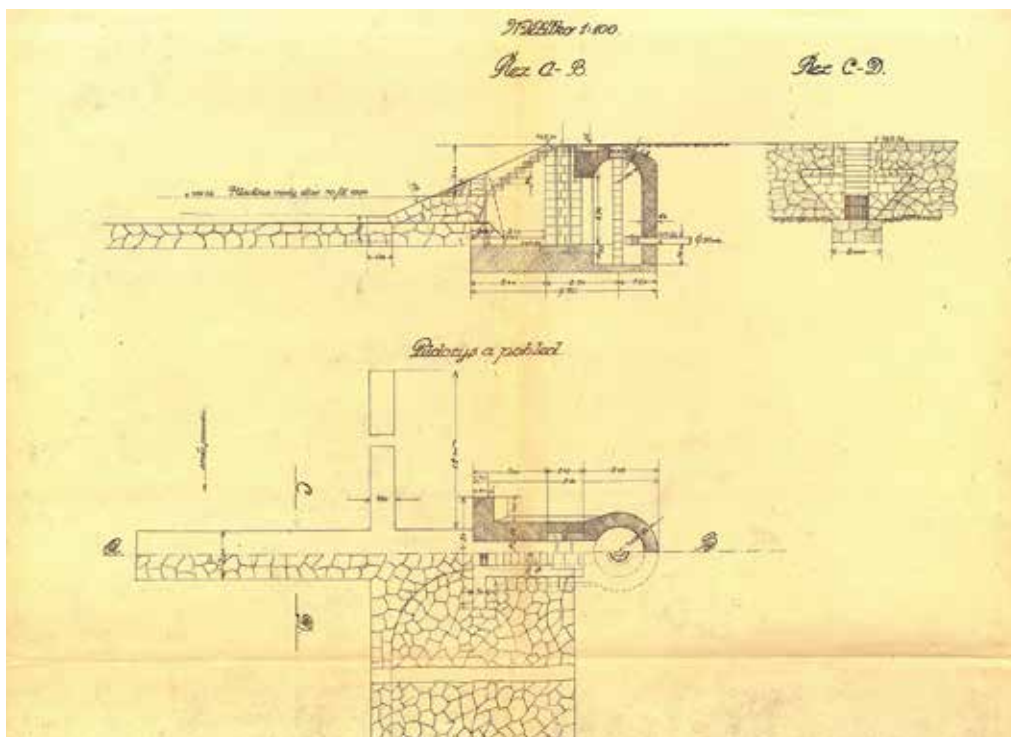
zdůrazněné nárožními pilastry, členěné po obvodu vysokým kvádřovaným kamenným soklem a podstřešní bohatě profilovanou římsou, která obíhá celé těleso stavby včetně štítů. Na východní straně přiléhá k fasádě přístavek s pultovou střechou, s fasádami s jednoduchým lisenovým rámováním a profilovanou podstřešní římsou. Všechny okenní otvory (většinou sekundárně zmenšené) jsou dosud opatřeny přímou pravoúhlou parapetní římsou, provedenou z neomítaných pálených cihel.

Architektonickému řešení objektu dominují novobarokní prolamované křídlové štíty s volutovým zakončením, na bohatě profilované římse. Horní polovinu štítu zvýrazňuje plastické profilované dekorativní orámování, na spodních stranách ukončené zavíjenými volutami; korunu zdíva kryje oplechování. Ve středové ose štítu se nachází jedno na výšku oválné okénko, lemované jednoduchou pásovou šambránou, na bocích protaženou nízkými hroditými konci do malých oválů. Výplň okénka je jednoduchá kovová, osazená za líc fasády a dělená příčlemi do středového, na výšku obdélného pole a dvou svislých segmentů. Severní štítové průčelí čerpací stanice členily dva vysoké, na výšku obdélné okenní otvory (140 × 275 cm); v současné době jsou minimálně o polovinu výšky sníženy – horní část zazděna a dolní část opatřena novodobými nečleněnými okenními výplněmi. Jižní štítové průčelí čerpací stanice se ve způsobu provedení štítu včetně výplně shoduje se severním průčelím, plochy fasád však nemají žádné stavební otvory. V úrovni profilované římsy propojuje fasádu zděný komínový sopouch s vedlejším, samostatně stojícím komínem.

Východnímu podélnému průčelí čerpací stanice (orientovanému směrem k čp. 424 – bývalému domku pro obsluhu)¹¹ dominuje přístavek s pultovou střechou, tvořící hlavní vstup do objektu. Na fasádu se napojuje ve výšce asi 0,5 m pod korunní římsou. Jeho

Obr. 9. Horažďovice, čerpačí stanice parostrojní drážní vodárny, půdorys a současně plán základů stavby, digitalizovaný plán, nedatováno, zdroj: archiv majitele objektu

Obr. 10. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, detaily komory u čerpací stanice, půdorys, pohled a řezy, digitalizovaný plán, nedatováno, zdroj: archiv majitele objektu

krov tvoří pozednice a krokve zasekané do kapes ve fasádě východního podélného průčelí strojovny. Severní stěny přístavku člení v ose umístěný podélný obdélný okenní otvor, uzavřený patrně původními skleněnými šestibokými tvarovkami. V severní části východní fasády je orientován vstup s dřevěnou dvoukřídlou výplní, tvořenou plnými křídly rámové konstrukce s jednoduchými kazetami (vrchní a spodní čtvercové, prostřední na šířku obdélná). Horní třetinu dveřního otvoru vyplňuje nadsvětlik, jehož pevná dřevěná výplň je členěna do čtyř tabulek. Dveře spočívají na dvoudílných závěsech. Převýšení u vstupu mezi úrovní okolního terénu a podlahou přístavku překlenuje kamenný schod. Západní podélné průčelí strojovny bylo v minulosti prolomeno trojicí velkých na výšku obdélných okenních otvorů; dnes jsou dva z nich zazděny a dochoval se jen jeden s upravenou výškou a za lícem osazeným kovovým dílenským oknem.

Interiér strojovny dnes sestává ze tří částí. Původní strojovnu tvořila jedna velká místnost (obsahující parní kotle a pumpy) a přístavek měl část se vstupem oddělenou od skladu uhlí. Plán na zřízení příček a stropu je datován do roku 1957. Tehdy byl prostor rozdělen na menší kotelnu a dílnu při jižním průčelí a větší strojovnu v severní části. Kromě zděné příčky předělující prostor přístavku se interiérové členění zachovalo dodnes. Objekt navíc doplnil trámový strop ve skladbě: škvárobeton, záklop, trámy, podbití a rákosová omítka. Krov má vaznicovou konstrukci, opatřenou vrcholovou vaznicí a dvěma plnými vazbami. Vrcholová vaznice je na koncích uložena do zdiva štítů a ve dvou mezilehlých plných vazbách ji podporují svislé sloupky s pásky; v úrovni těsně nad spodním koncem sloupků jsou příčně orientované kleštiny, které pomocí svorníků vzájemně spojují krokve a sloupek, který tak vzpírají. Pozednice je patrně uložena na koruně zdiva; v mezilehlých vazbách se nachází pouze krokve, jejichž spodní stranu kryje plné prkenné bednění. Střešním pláštěm prochází jedné cihelné komínové těleso, realizované rovněž po roce 1957. Prostor přístavku na uhlí s hlavním vstupem do budovy je otevřený do krovu a má podlahu z litého betonu. Z této doby se dochovala většina dveřních výplní stavebních otvorů, které jsou obdobné konstrukce a provedení jako vstupní dveře.

Komín je vyzděný z režného cihelného zdiva a sestává z velmi vysokého podstavce nad čtvercovým půdorysem a válcového kónického dříku. Kouřovod se napojuje nezvykle vysoko, až v úrovni korunní římsy patky a soklíku dříku. Patka je vzhledem k celku poměrně vysoká, působí tak mohutným dojmem. Její stěny zdobí architektonické články, provedené vysazením cihlového zdiva, jež tvoří mírně předstupující sokl, kordonové pásy a vyšší korunní římsu podloženou mohutným zubořezem. V ose jižní stěny se nachází vysoký na výšku obdélný vymetací otvor se segmentovým nadpražím, s dochovaným kovovým rámem jednokřídlých plechových dvířek. Dřík nad kruhovým půdorysem má kónický tvar a na patku dosedá nízkým mírně předstupujícím soklíkem ukončeným pásem z „tvarovek“. Pod korunou zdiva obíhá kordonová římska, v jejímž okolí spíná zdivo dvojice kovových obručí; vlastní hlavice je hladká, mírně předstupující a v koruně omazaná cementem.

Jižně od strojovny s komínem se nalézá velká kruhová šachta (obr. 9 a 10), při jižní hranici pozemkové parcely, v trase potrubí vodovodu směřujícího od řeky Otavy. Šachta je vyzděna z režného cihelného zdiva a zakryta nízkou kuželovou střechou s bitumenovými pásy. Směrem k objektu strojovny prolamuje stěnu jeden otvor, osazený dřevěnou jednokřídlou jednoduchou otvíravou výplní, členěnou do dvou na výšku obdélných okenních tabulek. Okno visí na dvoudílných zadlabaných okenních závěsech a uzavírání zajišťovaly jednoramenné kovové kličky.

Jímací šachta je situována cca 60 metrů od čerpací stanice, v břehu řeky Otavy (obr. 11). Vnější část jímacího zařízení sestává z devíti kamenných stupňů a kovového česla v patní části. Boky terénního zářezu do šikmého zpevněného břehu řeky jsou provedeny patrně z betonu, ve spodní části u česla se nachází svislé drážky pro zasunutí

Obr. 11. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, jímací zařízení s česlem na břehu řeky Otavy, pohled od jihozápadu, zdroj: NPÚ, ÚOP v Plzni, foto: autor, 2023

Obr. 12, 13 a 14. Horažďovice, čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, vizualizace adaptace budovy na bydlení, exteriér, pohled do bytu a náhled bytu, 2023, zdroj: archiv majitele

kovového síta, před kterým je instalováno ještě jedno síto, bránící zanesení vtokového zařízení. Za vnější vtokovou částí leží podzemní jímací šachta se zhlavím přívodního potrubí.

Čerpací stanice parostrojní drážní vodárny v Horažďovicích se řadí mezi zajímavé technické stavby. Původně měla být provedena dle typového projektu, avšak nakonec získala zcela netradiční výrazové prostředky, jakými jsou novobaroční volutové štíty. Stavba byla realizována mezi lety 1887–1888, v souvislosti s výstavbou Českomoravské transversální dráhy propojující Horažďovice s Domažlicemi. Realizace železniční trati proběhla v letech 1885–1888 pod vedením c. k. stavebního ředitele Friedricha Bischofa (1832–1903). Na stavbě se podíleli podnikatelé Josef Muzika z Libochovic, Jindřich Rabas (c. k. stavební rada v Brně), firma Hynek (Ignác) Gall, Josef Gall, Hynek Rosenthal z Prahy a Vídně (v úseku Horažďovice–Ujčín–Kolinec a Běšiny–Klatovy) a Emanuel Chocholoušek (1834–1890) z Plzně (úsek Ujčín–Kolinec–Běšiny). Typové plány drážních budov na zmíněné dráze vypracoval architekt ředitelství státních drah Friedrich Setz (1837–1907).¹²

Hlavní stavební podoba čerpací stanice v Horažďovicích se od doby výstavby významněji nezměnila a dochovala se ve víceméně autentické podobě. Kolem roku 1957 byly provedeny dílčí interiérové úpravy (příčky, strop), dále byly dozděny okenní otvory. Původní technologické vybavení sestávalo pravděpodobně ze dvou parních kotlů, dvou velkých parních čerpadel a souvisejících součástí – zejména rozvodů a technologických prvků. Strojní vybavení však bylo neznámo kdy odstraněno. Ještě v plánové dokumentaci z roku 1957 na úpravu interiéru však bylo s kotlem a parním strojem stále počítáno (zařízení již bylo elektrifikováno). Čerpací stanice parostrojní drážní vodárny byla v provozu do roku 1968, kdy došlo k elektrifikaci celé tratě.

Objekt v Horažďovicích u řeky Otavy představuje zajímavý a netypický příklad větší drážní parostrojní čerpací stanice s vysokým komínem továrního typu. Obvykle byly stavěny menší objekty unifikovaného vzhledu dle typových projektů. Předmětná stavba

je dnes cennou technickou památkou, přímo související s historií budování naší železniční sítě, která podle norem Rakouských státních drah postupně vznikala nejen na našem území, ale v celé tehdejší Rakousko-uherské monarchii. Tyto technické památky po ztrátě funkce v drtivé většině případů chátrají či jsou postupně odstraňovány. V dobách parního provozu byly vodárny a vodojemy nezbytnou součástí železničních stanic v dojezdových vzdálenostech, jednalo se tedy o poměrně početné objekty různé velikosti, stavěné dle typových projektů. Odlišnosti v řešení vyplývaly z místních specifických situací, zejména pak z přítomnosti a podoby vodního zdroje. Patrně nejlépe dochovaná drážní vodárna na našem území se nachází ve stanici Ústí nad Labem – Střekov (chráněná jako kulturní památka).¹³ Typologicky příbuzné objekty (volně stojící drážní vodárna či vodojem) chráněné jako kulturní památky pak nalezneme pouze v obci Hrubá Voda (Olomoucký kraj), Pardubice (Pardubický kraj),¹⁴ Zbytiny (Jihočeský kraj)¹⁵ a Bečov nad Teplou (Karlovarský kraj).¹⁶ V rámci Plzeňského kraje je zatím v Ústředním seznamu kulturních památek vedena pouze drážní vodárna v obci Kasejovice¹⁷ (nejmenší typ drážní vodárny u nás).¹⁸ V Horažďovicích se však jedná o typologicky velmi zajímavou variantu větší čerpací stanice s volně stojícím komínem továrního typu a pro tehdejší drážní stavby nezvykle architektonicky pojednanými štíty. Situace v Horažďovicích dobře dokládá případ drážní vodárny rozdělené do více volně stojících objektů a situovaných od sebe ve značné vzdálenosti. V tomto konkrétním případě se jednalo o oddělené stojící čerpací stanici poblíž vodního zdroje, podzemním potrubím (s šachtami) napojenou na vodojem ve stanici Horažďovice-Babiny (dnes Horažďovice předměstí). Památková péče bude nadále usilovat o rozšíření památkové ochrany o objekty stojící také ve stanici Horažďovice předměstí, které souvisely s popisovanou čerpací stanicí, tedy o staniční vodárnu čp. 435, výtopnu a točnu.

Využití čerpací stanice parostrojní drážní vodárny v Horažďovicích se v minulosti odvíjelo od její funkce. Stavba však svůj původní účel ztratila, a proto vlastníci společně s architektem a projektantem hledali výzvu k jejímu novému využití. Budoucí památková konverze bude spočívat v adaptaci budovy k bydlení (obr. 12, 13 a 14).¹⁹

- 1 KREJČÍŘÍK, Mojmir, *Česká nádraží. Architektura a stavební vývoj, I. díl*, Litoměřice 2003, s. 6–23.
- 2 TUMA, David – PLEŠMÍD, Stanislav, Návrh na prohlášení za nemovitou kulturní památku: čerpací stanice parostrojní drážní vodárny, Horažďovice, k. ú. Horažďovice, okr. Klatovy, Plzeňský kraj (NPÚ, územní odborné pracoviště v Plzni, Spisový archiv, č. j. NPÚ-341/52410/2023 ze dne 15. 6. 2023).
- 3 KREJČÍŘÍK, Mojmir, *Česká nádraží. Architektura a stavební vývoj, IV. díl, první část*, Litoměřice 2013, s. 157–159.
- 4 FRANČÍK, Ladislav et al., *100 let českomoravské transversálky. Domažlice–Klatovy–Sušice–Horažďovice předměstí. 1888–1988*, Horažďovice 1988, s. 8–9.
- 5 ŠIMON, Eduard, *Horažďovice. Proměny města 1292–1992*, Horažďovice 1990, s. 56–57.
- 6 FRANČÍK, L. et al., *100 let českomoravské transversálky*, s. 56–57.
- 7 BERAN, Lukáš – VALCHÁŘOVÁ, Vladislava – ZIKMUND, Jan (edd.), *Industriální topografie. Průmyslová architektura a technické stavby. Plzeňský kraj*, Praha 2013, s. 174.
- 8 *Horažďovice. Projekt für den elektrischen Betrieb, I. Šachta při odbočení vodovodu se šoupátkem*, 1912, digitalizovaný plán (archiv majitele objektu).
- 9 BUBLA, Jindřich: *Horažďovice. Plán na připojení odbočky vodovodu státních drah ve stanici Horažďovice-město, pro p. Bohumila Šlaufa č. 509 v Horažďovicích*, [Horažďovice] 1948, digitalizovaný plán (archiv majitele objektu).
- 10 *Horažďovice. Plán na zřízení příčky a stropu v čerpací budově v Horažďovicích, trať Babín–Klatovy*, schváleno 1957, digitalizovaný plán (archiv majitele objektu).
- 11 Městský úřad Horažďovice, odbor výstavby a územního plánování, Stavební archiv, Nábřežní ulice čp. 424, spis 424.
- 12 BERAN, L. – VALCHÁŘOVÁ, V. – ZIKMUND, J. (edd.), *Industriální topografie*, s. 197–198.
- 13 Památkový katalog, dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/x-12177139> [13. 03. 2023].
- 14 Památkový katalog, dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/x-17836887> [10. 05. 2023].
- 15 Památkový katalog, dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/x-14627192> [24. 04. 2023].
- 16 Památkový katalog, dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/x-20227323> [26. 01. 2023].
- 17 Památkový katalog, dostupné online: <https://pamatkovykatalog.cz/x-15876060> [13. 03. 2023].
- 18 ŽABKA, Martin, *Železnice na Blatensku 1899–2019. 120 let dráhy Břežnice – Strakonice s odbočkami*, Praha 2019, s. 20–32.
- 19 Projektová dokumentace pro vydání společného povolení KALINÁČ, Jakub, *Stavební úpravy objektu parostrojní drážní vodárny, Nábřežní 424, 341 01 Horažďovice, k. ú. Horažďovice, parc. č. 548/1, Jičín 2022* (archiv majitele objektu).